

Bokmeldinger

JOHANNES NISSEN:
New Testament and Mission: Historical and Hermeneutical Perspectives, Peter Lang, Frankfurt a.M. 1999, 198 s.

Denne boka er en bearbejdet engelskspråklig versjon av Nissens danske studie fra 1996: "Ordet tog bolig iblandt os". Den vil gi oss en oversikt over det bibelske grunnlaget for kirkens misjon. Det gjør den ved å gå gjennom de ulike skriftgrupper i Det nye Testamente og spørre etter hvordan misjon begrunnes og om hvilket bilde som tegnes av misjonens metoder og innhold. Som undertittelen antyder, vil Nissen ikke bare gi et historisk og litterært bilde av hva skriftene sier. Til hvert kapittel føyer han også hermeneutiske overveielser om hva bibeltekstene kan bety for oss og vår forståelse av misjon i dag.

I en innledning peker han på hvordan eksegeter og missiologer har en tendens til å leve i hver sine verdener

og bry seg lite om hva den annen gruppe arbeider med. Eksegetene er opptatt av tekstenes mangfold og historiske mening og har lite å si om hva tekstene betyr i dag. Missiologene tenderer derimot å lese tekstene bare for å finne bekreftelse på egne misjonsprosjekt og egen misjonsteologi, og får derfor liten tilgang til mangfoldet i det bibelske materialet. Nissen ønsker å være en brobygger som vil bringe eksegetenes og missiologenes arbeid inn i en fruktbar dialog. Et slikt initiativ må hilses velkommen, og svarer til at SNTS (Society of New Testament Scholars) på sin konferanse i Montreal sommeren 2001 vil starte et seminar om "The Mission of the Church in the New Testament – Exegesis and Hermeneutics"

Nissen velger å la de synoptiske evangelier tre fram med hver sin egenart. Matteus-evangeliet stiller disippelbegrepet i sentrum. Å "gjøre til disipler" er hovedordet i det som er blitt selve Misjonsbefalingen. Nissen er kritisk både til at denne teksten i moderne

misjonstenkning har blitt prioritert på bekostning av andre misjonstekster, og han bestrider at denne teksten skal oppfattes som en befaling: Misjonen hos de første kristne sprang ut av en indre drift og følelse av takknemlighetsgjeld, ikke av en befaling eller av pliktfølelse. En slik problemstilling virker noe fremmed i forhold til en tekst som har imperativ som form og eksplisitt taler om å "holde" alt Jesus har befalt. Det dreier seg virkelig om en ordre gitt fra en som opptrer med stor myndighet. Men Nissen gjør ut fra denne teksten gode iakttagelser til misjonens kateketiske karakter og understreker med rette at misjon ikke er manipulasjon. Ikke minst er hans overveielser til misjonsbefalingen ut fra fristelsesberetningen viktige korrektiver til en korstogs-ideologi: Jesu autoritet har korset og tjenesten som fortegn, ikke erobring og maktutøvelse. Å være disippel innebærer å ta sitt kors opp og si nei til seg selv. Det kan vanskelig forenes med tanken om misjon som erobring ("vinne verden for Kristus") eller som "salg" av evangeliet.

Misjonsbefalingen i den sekundære Markus-slutten (16,16-18) med dens betoning av tegn og undergjør Nissen seg fort ferdig med: den hører hjemme i det andre århundre med en økende interesse for underfulle tegn og karismatiske gaver. Markusevangeliet selv har en helt annen betoning av at disippellivet skal leves under korset. I forhold til et evangelium som så sterkt betoner Jesu virke som eksorsist og helbreder, får jeg en følelse av at Nissen her tolker ut fra moderne problemstillinger som må ha vært utenfor evangelieforfatterens horisont: om korsteologi contra herlighetsteologi. Vår moderne forlegenhet i forhold til evangeliens mirakelfortellinger bør ikke gjøre at vi fortier Jesu (og disiplenes! - 6,13) under og nedtoner deres rolle som inntryksfulle maktgjerninger. Det er ikke lett å fri seg fra inntrykket av at Nissen presser sin teksttolkning i retning av bestemte interesser både her og når han vil gjøre Galilea til et symbol for evangeliets universalitet og en misjonsstrategi som starter "i periferien". Det siste punkt vil da komme i en viss

spenning til Paulus som satser på provinshovedstedene. En slik Markus-tolkning lar seg vanskelig forene med den sterke oldkirkelige tradisjon om at evangeliet er blitt til i selve Roma.

I tolkningen av Lukas-Acta blir jubelårsmotivet i Jesu programtale i Luk 4,18 brukt som tolkningsnøkkel til misjonsbefalingen 24,44-49. Jesu budskap er godt budskap for "fattige", og det er viktig at evangeliet inkluderer de utstøtte og marginaliserte. Jubelåret er en modell for Jesu forkynnelse av Guds rike som etablerer en "economy of the Kingdom" og lar "God's reign" gå hånd i hånd med menneskers frigjøring. Det samme ord afesis brukes om frigjøring fra gjeld og slavekår i jubelårstekstene og om syndenes forlatelse i evangeliet. Frigjøring må ha førsteprioritet i misjonen, og de fattige er "agents of the dawning Kingdom". I fremstillingen av disse temaene kan Nissen dra veksler både på sin studie fra 1984 *Poverty and Mission: New Testament Perspectives* (IIMO Research Pamphlet no. 10, Leiden-Utrecht) og på nyere bibelteologiske bidrag med

frigjøringsteologisk tendens. Jeg har i annen sammenheng gitt uttrykk for andre tolkninger både av Gudsrikebegrepet og de "fattige", og synes det er påfallende at Nissen i så liten grad problematiserer sin egen fremstilling eller gir rom for andre tolkninger. Debatten mellom evangelikale og økumenikere (s.68) består ikke bare i at de førstnevnte holder seg til misjonsbefalingen i Matt 28 mens de sistnevnte dyrker programtalen i Luk 4,18, men også i at den siste teksten tolkes ulikt. Vi finner faktisk ingen ting i evangeliene om at Jesus konkret iverksatte gjeldssanering eller frigjøring for slaver slik jubelårsforskriftene påbyr, og det må ha konsekvenser for tolkningen av Luk 4,18. Kanskje syndenes forlatelse rett og slett er et viktigere anliggende i Lukas-skriftene enn jubelårets nyordning av samfunnsforholdene? Jeg deler fullt ut Nissens anliggende om at de etiske motiver bak jubelåret i GT er svært relevante for spørsmålet om gjeldskrise og internasjonal rettferdighet i dag. Men det samsvarer bedre med evangeliene å forankre kirkens sosial-etiske

engasjement i loven enn i evangeliet om Guds rike.

Til Johannesevangeliet gir Johannes (her passer det best med fornavnet!) gode korrektiver til synspunktene fra Käsemann og andre om at dette evangeliet reflekterer en sekterisk, isolert og selvopptatt menighets-tradisjon som har liten interesse for misjon til verden utenfor. Han viser at evangeliets misjonstanke kommer klart fram i den oppstandnes utsendelse av disiplene i Joh 20,19-23, i omtalen av disiplene som sendt til verden i Jesu bønn i 17,18 (som Nissen med rette heller vil kalle Jesu misjonsbønn enn ypperste-prestelige bønn), og i ordet om disiplene som høst-arbeidere i forbindelse med møtet med kvinnen i Samaria, 4,31-38. Med utgangspunkt i prologen og den allmenne begrepsbruken betones evangeliets universelle karakter, og inkarnasjonen ses som et viktig utgangspunkt for dialog med andre religiøse tradisjoner. I denne dialogen markerer det sterke ordet om Jesus som den eneste vei til Gud 14,6 en klar diskontinuitet til andre religioner, samtidig som både begrepet vei og andre johanneiske begreper

har tilknytningspunkter til dem. I tilknytning til Jesu samtale med den samaritan-ske kvinnen understreker Nissen at en ekte dialog også må inkludere konfrontasjon og forandring.

I avsnittene om Paulus-brevene, Kolosser- og Efeserbrevet, 1 Peters brev og Apokalypsen (pastoral-brevene og de andre brevene behandles ikke) viser Nissen hvor bredt og mangesidig misjonstanken er forankret i NT. Også her finner jeg mye jeg kan nikke til, og mye å være uenig i. At for eksempel Rom 13 ikke kan begrunne servil lydighet mot statsmaktene er det viktig å betone, men jeg er mer skeptisk til at de gudfiendtlige "makter og myndigheter" i Kol og Ef bør anvendes på moderne "samfunnsstrukturer" av politisk og økonomisk art (s.141).

I et sluttkapittel trekkes noen linjer til aktuelle misjonsutfordringer i dag. Her drøftes store og viktige spørsmål om kontekstualisering og Skriftens mangfold, om tendenser i nyere misjonsteologi (evangelikale, økumenikere og karisma-tikere), om inkulturasjon og kulturkritikk, om ulike modeller for dialog (eksclu-

sivitet, inklusivitet og pluralisme) og om Jesu "uniqueness and universality". Som en enkel oversikt over problemstillinger og tendenser fungerer dette kapitlet godt, og den velvillige og varmhjertede forfatter presenterer mange gode anliggender både fra den misjonsteologiske debatt og fra skriftmaterialet. Men jeg kunne nok ønsket meg en større analytisk klarhet og systematisk stringens i behandlingen av problemene.

Nissen plasserer seg klart i en økumenisk tradisjon, med utførlige henvisninger fra sentrale dokumenter fra WCC. Men han tar avstand fra en radikal dialogteologi som lar pluralismen få siste ordet og betoner sterkt Kristi sentrale og enestående stilling som den inkarnerte, korsfestede og oppstandne. Hans trinitariske begrunnelse for misjonen betoner først og fremst at dette gir en felles samtaleplattform med andre religioner. Skapertroen betyr at vi møtes som "barn av den ene Far, selv om de andre ikke har akseptert sitt barnekår". Gjennom Kristus rekker Gud hånden ut til hele kosmos og alle folk. Ånden er virksom i verden også

utenfor kirken, og "blåser hvor den vil". Nissen betoner Joh 3,8 mer enn Joh 3,5 ("Den som ikke blir født av vann og Ånd, kan ikke komme inn i Guds rike"), og Joh 16,12-15 ("...skal veilede dere til den fulle sannhet") mer enn 16,8-11 ("...skal gå i rette verden og vise den hva som er synd, rett, og dom.")

Vi får ikke i denne boka noen overveielser om selve valget av tekster og temaer i NT som styrer fremstillingen. Spesielt i kapitlet om Matteusevangeliet – men også ellers – er det slående at dommen nesten er fraværende som tema. Betoningen ligger på at